

Toelichting Studentenmonitor 2023

December 2023

1.1 Studentenmonitor Hoger Onderwijs

De Studentenmonitor Hoger Onderwijs is in 2000 door het ministerie van OCW geïntroduceerd met het doel om - door een bundeling van de tot op dat moment relevante studentonderzoeken - meer systematisch en periodiek de ontwikkelingen op de sociaaleconomische dimensie van studeren in het hoger onderwijs in kaart te brengen en te volgen, met behulp van kengetallen en bevraging van doelgroepen. Het monitorsysteem heeft vooral een signaleringsfunctie bij de ontwikkeling van beleid en genereert informatie op de momenten dat dit volgens de beleidscyclus nodig is. De Studentenmonitor is gestart in 2000 met het doel structureel zicht te krijgen op de toegankelijkheid van het hoger onderwijs en na te gaan in hoeverre specifieke doelgroepen nadere aandacht behoeven en diende aldus meer concreet een bijdrage te leveren aan:

1. het zo exact mogelijk in kaart brengen van kenmerken en aan studie gerelateerde gedragingen en opvattingen van de Nederlandse studentenpopulatie,
2. het traceren van ontwikkelingen in de tijd in samenstelling, keuzes, motivatie en gedrag van de studentenpopulatie en
3. het vaststellen van effecten van beleid op samenstelling, gedrag, studieprestaties en opvattingen van de studentenpopulatie in Nederland.

Hoofdelementen in de Studentenmonitor sinds 2000 zijn: opleidingskenmerken, studievoortgang, situatie voorafgaand aan de opleiding, studiekeuze, verwachte situatie na de opleiding, doorstroom naar de master, achtergrondkenmerken, sociaaleconomische status (op basis van inkomen, beroeps- en opleidingsniveau van de ouders), functiebeperking, kwaliteit en studeerbaarheid, internationalisering, inkomsten en uitgaven, betaalde arbeid, tijdbesteding en de keuze voor bèta en techniek.

Deze onderzoeksverantwoording heeft betrekking op de totstandkoming van het databestand van de Studentenmonitor Hoger Onderwijs 2023. Dit betreft data uit het studiejaar 2022-2023.

1.2 Steekproef en veldwerk

De monitor is uitgezet onder studenten binnen het hoger onderwijs. Er is door DUO een gestratificeerde steekproef getrokken onder alle ho-studenten in Nederland (incl. internationale studenten) a.d.h.v. soort hoger onderwijs (hbo/wo), opleidingsvorm (voltijd/deeltijd), type hoger onderwijs (associate degree/bachelor/master) en CROHO-onderdeel. Daarbij is per combinatie ('strata') rekening gehouden met de hoeveelheid te benaderen studenten om de uiteindelijk gewenste steekproefomvang benodigd voor betrouwbare gegevens zo goed mogelijk te realiseren: hierdoor zijn bepaalde groepen studenten oververtegenwoordigd in de steekproef (zie ook paragraaf 1.6). De studenten zijn benaderd via e-mail.

Voor internationale studenten is er dit jaar nog een aanvullende kleine steekproef getrokken (op dezelfde manier). Deze groep is benaderd per brief.

In het studiejaar 2022-2023 zijn de e-mails en brieven met uitnodigingen verstuurd door DUO. Na de initiële uitnodiging zijn nog twee rappels verstuurd via e-mail. De vragenlijst is geprogrammeerd in UNICOM Intelligence Suite (voorheen IBM SPSS Data Collection Server). Het veldwerk begon op 7 juli 2023 en duurde 7 weken.

1.3 Cleaning

In het uiteindelijke databestand zijn enkel studenten opgenomen die momenteel in Nederland in het hoger onderwijs zijn ingeschreven. Hieronder vallen ook de studenten die studeren in het buitenland. (Tijdelijk) gestopte en afgestudeerde studenten behoorden niet tot de doelgroep van de monitor en zijn met een ingebouwde routing bij de start van de vragenlijst naar het einde van de vragenlijst gestuurd.

1.4 Respons

Begin oktober 2022 stonden er ongeveer 804.000 studenten ingeschreven in HO. De originele steekproef bedroeg bijna 300.000 studenten. Uiteindelijk zijn ruim 250.000 studenten uitgenodigd voor deelname, omdat studenten zonder een bekend mailadres en studenten die zich afgemeld hebben voor onderzoek niet zijn benaderd. In totaal zijn 25.235 studenten begonnen aan de vragenlijst, dat komt neer op een bruto respons van 10 procent. Na cleaning van de data, waarbij bijvoorbeeld respondenten die niet behoren tot de doelgroep van de monitor en respondenten met vragenlijsten die niet tot de module 'functiebeperking' ingevuld zijn geworden zijn verwijderd, bleven 16.607 studenten over. De netto respons bedraagt daarmee 7% procent. De invulduur (30 minuten) werd gecommuniceerd in de uitnodigingsmail. Voor het totale responsoverzicht: zie onderstaande tabel.

Tabel 1: Totale respons studiejaar 2022-2023

	Voor cleaning			Na cleaning		
	Onvolledig	Volledig	Totaal	Onvolledig	Volledig	Totaal
Ja, opleiding in het hoger onderwijs	5.833	15.309	21.142	1.259	15.341	16.600
Ja, studie in het buitenland	16	38	54	1	6	7
Ja, wel ingeschreven maar gestopt	3	911	914			
Ik ben in dit studiejaar afgestudeerd	2	3.021	3.023			
Nee, niet ingeschreven	1	101	102			
Totaal respons	5.855	19.380	25.235	1.260	15.347	16.607
Steekproef (e-mails door DUO, incl. niet bereikt)			251.037			251.037
Respons			10%			7%

Bron: Studentenmonitor 2023

1.5 Weging

De data van de Studentenmonitor bevat een weegfactor die gebruikt kan worden om te corrigeren voor steekproefafwijkingen. Bij gebruik van deze weegfactor worden de resultaten in de Studentenmonitor zodanig gewogen dat het beeld representatief is voor de landelijke studentenpopulatie. De gegevens van 2022-2023 worden zo gewogen naar soort ho, type ho, sector opleiding, vorm opleiding, geslacht, internationale student (ja/nee) en eerstejaars/ouderejaars.

1.6 Analyse respons

Om na te gaan in hoeverre groepen verschillend vertegenwoordigd zijn in verschillende stadia van het onderzoek - steekproef, benaderd, respons, werkbestand - is er een (non-)responsanalyse uitgevoerd. Hiervoor is gekeken naar de verschillen in samenstelling van de verschillende groepen: de populatie, de benaderde studenten en de studenten die daadwerkelijk de vragenlijst hebben ingevuld. Daarnaast zijn er multivariate analyses met deze achtergrondkenmerken uitgevoerd om de kans op het al dan niet behoren tot deze groepen. Vanuit deze multivariate analyses wordt (o.a.) het volgende geconcludeerd:

Wo-studenten, ad-studenten/masterstudenten/post-masterstudenten, deeltijders, studenten die in een andere sector studeren dan economie, eerstejaars, vrouwen en niet internationale studenten zijn vaker meegenomen in het ongewogen werkbestand (n=16.607) (t.o.v. HO-populatie) dan hbo-studenten, bachelorstudenten, voltijders, studenten in de sector economie, ouderejaars, mannen en internationale studenten.

1.7 Analyse uitval vragenlijst

Van de 21.196 studenten die behoren tot de doelgroep en zijn gestart met de vragenlijst rond 73 procent de vragenlijst geheel af (15.388 studenten). De uitval is het grootst in de eerste module ("opleiding"): 12 procent van de studenten stopt binnen deze module met het invullen van de vragenlijst. De daaropvolgende modules met de meeste uitval zijn "voorafgaand aan je opleiding" (derde module) en "master" (vijfde module). Studenten die minimaal tot module "functiebeperking" hebben ingevuld (16.607 studenten) worden meegenomen in het werkbestand.

1.8 DANS Data Station

De verzamelde data worden gedeponeerd bij *DANS Data Station Social Sciences and Humanities* (<https://ssh.datastations.nl/>; voorheen gebeurde dit bij DANS EASY) zodat onderzoekers en beleidsmakers gebruik kunnen maken van de data (na goedkeuring van hun aanvraag) voor wetenschappelijke en statistische doeleinden zonder winstoogmerk.

1.9 Rapportages

Vanaf 2023/2024 stelt DUO een trendrapport op waarvoor trendtabellen vanuit de Studentenmonitor worden vervaardigd. Op deze manier worden langjarige ontwikkelingen in kaart gebracht en wordt inzicht gegeven in de dynamiek van het hoger onderwijs vanuit het perspectief van de studenten.

Voorgaande jaren werden uitkomsten van de Studentenmonitor gepubliceerd in de *Monitor Beleidsmaatregelen hoger onderwijs* van het ministerie van OCW.

1.10 Website studentenmonitor.nl

Enkele kernindicatoren uit de Studentenmonitor Hoger Onderwijs worden gepubliceerd op de website www.studentenmonitor.nl.